

עמל והתחדשות: כך מתחילים את הקיץ בתנופה

קבלו מתנה לקיץ. הדרך החזקה להפוך את החודשים הבאים למלאי עוצמה ומרץ היא: **עמל**. בשתי מילים: **לעבוד קשה**. בכמה מילים: **ללחוץ ולחיות חמישה אחוז מעבר למה שבא בקלות**.

יהודי זקוק לחיות בתנועה מתמדת של טיפוס למעלה. הוא מוכרח לפרוץ למקומות חדשים, להתקדם מעבר מעצמו ולקדם את העולם למקום טוב יותר. במקום לזרום עם מה שיש ולצפות לניסים שיקרו, יהודי חותר נגד הזרם ומרחיב את גבולות ההשפעה.

המסר הזה עומד מאחורי התפיסה הייחודית של התורה על אי היציאה לפנסיה. התורה אינה מכירה במושג פרישה מעבודה ומה שמדהים יותר: תובעת מהעובד המבוגר לעשות דברים חדשים המתאימים לגילו, אותם לא עשה קודם בגילאים הצעירים. אנו נטען כי מאחורי תנועת ההתחדשות המתמדת – עומדת החתירה לטפס אל האין סוף ולהתקרב אל הבורא.

פרשת "בהעלותך" מדברת על מינוי הלויים לתפקידים האחראי כעובדי הצוות של בית ה'. הלויים עובדים במקביל לכוהנים ומייצרים את המעטפת סביב ניהול המשכן והמקדש. בארבעים שנות טלטולי המדבר הם נשאו את חלקי המשכן, הקימו ופירקו אותו, ובמקביל היו שרים ומנגנים בעת עבודת הקורבנות וכן שומרים סביב הבית.

הלויים זכו לתפקידים הנעלה כבר מימיו של אבי המשפחה, לוי, בנו השלישי של יעקב אבינו:

1. פרקי דרבי אליעזר לז: רצה לעבור יעקב את מעבר יבק ולהתעכב שם. אמר לו המלאך: לא כך אמרת [לפני שיצאת לחרן] 'וכל אשר תתן לי עשר אעשרנו לך', והלא יש לך בנים ולא עשרת לי? הפריש יעקב ארבעה בכורות לארבעה אמהות [והבכור אינו חלק מהמעשר], נשתיירו שמנה בנים, התחיל משמעון וגמר בבנימין שבמעי אמו ושוב התחיל משמעון ועלה לוי מעשר קדש לה' ... ירד מיכאל המלאך ונטל לוי והעלה לפני הקב"ה ואמר רבון העולמים זה הוא גורלך וחלקך. פשט הקב"ה יד ימינו ואמר שיהיו לוי ובניו משרתים לפניו בארץ כמלאכי השרת בשמים. אמ' מיכאל לפני הקב"ה: המשרתים למלך אינו נותן להם טרף מזונם?! לפיכך נתן לבני לוי כל קדש שעלה לשמו.

פרשת "וישלח" מספרת על המאבק האלים של המלאך ביעקב, שהביא כמעט למותו. אבל מה רצה המלאך מהמובחר שבאבות? אף שהיה מלאך של עשו, אבל גם מלאך חבלה צריך לבוא עם טרוניה כלשהי? המלאך קטרט על יעקב בעובדה שלא קיים את נדרו. טרם יצא לדרך הארוכה בחרן, נדר כי "אם יהיה אלוקים עמדי ושמרני בדרך הזה ... והאבן הזאת אשר שמתי מצבה תהיה לי בית אלוקים וכל אשר תיתן לי עשר אעשרנו לך". אבל למעשה, הקב"ה קיים את חלקו בנדר והשיבו עשיר ומבורך ארצה ואילו יעקב שכח להשיב את חלקו במעשר. קם יעקב ועישר את נכסיו ואף את בניו עצמו.

בהמשך הדרך, לוי הוכיח כי הוא ראוי לתפקידו הנעלה. בני לוי הפגינו פעמיים קנאות עד מסירות נפש למען כבוד ה'. אצל פנחס נאמר: "בקנאו את קנאתי" ומפרש רבינו בחיי כי קנאות לשם שמים היא כאשר מקנא האדם בשני תחומים: כנגד פריצת שיערי המחנה בזנות וכנגד פריצת עבודה זרה. פנחס קינא בשטים כנגד הזנות של זמרי וכזבי, ועתיד לקנא בהר הכרמל (פנחס זה אליהו) כנגד נביאי הבעל. הדבר התחיל מלוי בעצמו, שקינא כנגד הזנות של שכם ואחר כך אנשי לוי חגרו איש חרבו כנגד הערב רב בחטא העגל. ראו עוד בהערה¹.

¹ מנגד, שמעון אחיו קינא כנגד הזנות של שכם, אבל לא התעורר לקנא כנגד חטא העגל. יותר מזה: נשיא שבט שעמון החטיא את ישראל בזנות בשטים, כשנשיא שבט שמעון נכנס עם כזבי. בכך מובן דבר נוסף: בעוד שיעקב הקפיד בברכותיו על שמעון ולוי, משה רבינו בברכותיו מעניק שפע ברכות ללוי ואינו מזכיר כלל את שמעון (רק רומז בדבריו 'שמע ה' קול יהודה' ו'שמע' הוא רמז לשמעון). שכן, כפי שהארכנו בעבר, יעקב חשש על רוע המידות המקנן בשמעון ולוי, שמא הם פועלים מתוך תכונות רעות ולא מתוך קנאות לשם שמים. אמנם לוי הוכיח את טוהר כוונותיו בכך: א: שלף חרבו נגד **קרביו** בחטא העגל, כדברי משה "האומר לאביו ולאמו לא ראיתיו ואת אחיו לא ידע ואת בניו לא הכיר". ב. מנגד, מסר עצמו לגמרי למען

פרשתנו מגיעה אל היעד ומכניסה את בני לוי לתפקידם האחראי במשכן. מה שלוי הוכיח קודם **בגבורה**, עכשיו בניו מוכיחים **בחסד** והם מוסרים את כל חייהם לטובת הבית. הם לא עושים מלחמה ולא נוחלים אדמה, אלא חיים מידו של הקב"ה באמצעות מתנות הלוייה שנתנו ישראל.

הלויים נכנסו לעבודת המשכן בגיל 25 ואנו רוצים לדון בצד השני של החיים: פרישתם מהעבודה.

2. א. במדבר ח: מבן חמש ועשרים שנה ומעלה יבוא לצבא צבא בעבדת אהל מועד: ומבן חמשים שנה ישוב מצבא העבדה ולא יעבד עוד: ושרת את אחיו באהל מועד לשמר משמרת ועבדה לא יעבד.

עיקר עבודתם של הלויים בתקופת המדבר הייתה **פיזית ומאומצת**. פירוק והקמת קרשי המשכן הכבדים וסידורם על העגלות, וכן נשיאת כלי המשכן החשובים על הכתפיים, כמו הארון, המנורה והמזבחות. הלויים פורשים מעבודת הנשיאה בגיל חמישים, אבל כאן מוסיפה התורה חיוב מפתיע:

רש"י: 'לא יעבוד עוד' - עבודת משא בכתף, אבל חוזר הוא לנעילת שערים ולשיר ולטעון עגלות. וזהו 'ושרת את אחיו' - עם אחוה', כתרגומו.

הלוי פורש מעבודת נשיאת הכלים וכן מנגינה בכלי הזמר בידיו, כי אלו עבודות שעושה לבדו בעצמו. אבל ממשיך הלאה לשרת "עם אחיו". כלומר, לבצע עבודות שיכול לעשות בסיוע אחרים, כמו לנעול את השערים, לשיר בפיו ואפילו לטעון את העגלות בקרשי המשכן (לפי לקו"ש ח' 44 ואילך). לכן מדגישה התורה פעמיים: "ולא יעבוד עוד... ועבודה לא יעבוד". הוא פורש מעבודה קשה שאינה מתאימה לגילו, אבל ממשיך עם עבודה המתאימה לגילו.²

אם כן, **הלוי לא פורש בגיל חמישים**. אין דבר כזה סיום תפקיד ויציאה לפנסיה מעבודת הבית, כל עוד מסוגל אדם לעבוד. יש רק מעבר מעבודה פיזית שאינה מתאימה לאדם מעבר לגיל חמישים, אל עבודה קלה יותר שמתאימה גם אחרי גיל חמישים.

הבהרה שנייה: הרמב"ם מוסיף ומחדד כי הגבלת העבודה הקבועה לגיל חמישים, נאמרה רק ביחס לנשיאת המשכן, שהיא תלויה בגיל קבוע. אבל אינה הוראה לדורות, מכאן ואילך פורש הלוי בהזדקנות הקול וכו', רק באופן אישי בהתאם לתפקודו ולא על פי גיל קבוע.³

ב. רמב"ם כלי המקדש ג, ח: וזה [הפרישה הכפויה] אינו אלא בזמן שהיו נושאים המקדש [המשכן] ממקום למקום, ואינו מצווה נוהגת לדורות. אבל לדורות אין הלוי נפסל בשנים... אלא בקול, כשיתקלקל קולו מרוב זקנה... ויראה לי שאינו נפסל אלא לומר שירה, אבל יהיה מן השוערים.

כאן מגיעה הפצצה האמתית של התורה, שהיא מהפכה מוחלטת על כל מה שאנו מכירים אודות יציאה לפנסיה: בעוד שיכולנו לחשוב כי הלוי ממשיך עם תפקידים **שכבר עשה קודם** ורק מתמקד באותם אלו שמתאימים לגילו המבוגר, כפשטות לשון רש"י "אבל חוזר הוא לנעילת שערים", הנה המשנה באבות מדגישה כי בגיל חמישים מתחיל הלוי מקצוע חדש:

ג. אבות ה, כא: 'בן חמשים לעצה' - ברטנורא: שנאמר בלויים 'ומבן חמשים שנה ישוב מצבא העבודה ולא יעבוד עוד ושרת את אחיו' - ומהו השירות לאחיו? שיתן להם עצה.

בגיל חמישים עובר הלוי לתחום חדש לחלוטין: מסחיבה לחינוך. הוא אוסף את כל ניסיון חייו ועובר להדריך את הצעירים במה שלמד בדרך הקשה. כך שלא רק שהלוי אינו פורש בגיל חמשים וממשיך לעשות את מה שכבר ידע, אלא עובר הסבת מקצוע ומתחיל את החיים מחדש.

ישראל בעבודת המשכן ללא תמורה, כדברי משה "תמיר ואורח לאיש חסידיך". משא"כ שמעון לא התעורר לשם שמים בחטא העגל, ואף חטא והחטיא ישראל בשיטים.

² לגבי השירות הצבאי בצבא המדבר, לומד הרמב"ן (במדבר כו, טו) כי יוצאי הצבא נמנו מגיל עשרים עד גיל שישים, כי הם עיקר ימי האיש כאמור בערכין (ויקרא כז, ג) ובגיל 60 פורשים מהשירות הצבאי. אמנם להעיר שהגבלה זו לא מובאת ברמב"ם, וראו בהעמק דבר (ריש במדבר) כי פרישה בגיל שישים הייתה במדבר כדי למנות את הצבא על שש מאות אלף. אבל בזמנים אחרים, הדבר תלוי בהחלטת ראשי הצבא לפי הצורך.

³ ראו באתר 'עולמות', ערך 'גיל הפרישה בהלכה' כי יש אומרים ששוחט צריך לפרוש בגיל קבוע של 70 או שמונים, אבל רבים כתבו כי הוא פורש כשידיו רותתות ותפקיד הרב הוא לעקוב אחריו ואין הדבר תלוי בגיל.

כדי לעמוד לעומק על מהפכת שלוש השלבים שיוצרת התורה - א. אין פרישה כל עוד אדם יכול לעבוד. ב. הפרישה היא תפקודית ולא גילאית. ג. בגיל חמישים מתחילים מקצוע חדש – הבה נשווה זאת למודל הפרישה הקיים בעולם:

בשנת 1880 הגה קנצלר הברזל של גרמניה, אוטו פון ביסמרק, את רעיון הביטוח הלאומי והפרישה לפנסיה. מנגנון הפנסיה בכללו נועד הן עבור העובד והן עבור העבודה. עובדים רבים מעוניינים לפרוש בגיל מסוים ולהספיק לעשות עוד בחיים מעבר לעבודה: לימוד, משפחה, מנוחה וכו'. הפרישה היא גם לטובת העבודה, משום שהעולם שייך לצעירים. תחום הפיתוח הוא דינאמי ומשתנה ללא הרף וחשוב להכניס עובדים צעירים שפתוחים לטכנולוגיות ולידע החדש.

בזמנו, תוחלת החיים הממוצעת הייתה 55 וגיל הפנסיה היה סביב 60, כך שרוב העובדים לא הגיעו לגיל הפנסיה. ב"ה תוחלת החיים מתארכת עם השנים וכיום נהוגים שני מנגנוני פרישה:

בישראל וברוב העולם, הפרישה היא **גילאית**. בהתאם לפספורט. בהגיע אדם לגיל הפנסיה, הוא אוסף את דמי הפרישה, מקבל את שעון הזהב והולך הביתה. הוא יכול להיות עובד עייף שהיה אמור לפרוש בגיל 40 או צעיר ברוחו שראוי לעבוד עוד 20 שנה. רק השעון מכריע את עתידו התעסוקתי.

בארצות הברית ובאוסטרליה, הפרישה היא **תפקודית** ותלויה במצבו האישי של העובד. בהגיעו לגיל הפנסיה הוא רשאי לחתום על מסמכי הפרישה ולקחת את הכסף שנצבר לו, ויכול להמשיך לעבוד כרצונו ומדי כמה שנים לעבור בדיקת רופא תפקודית שקובעת את המשך היכולת התעסוקתית. בנסיבות מסוימות הוא יכול לעבוד עד יום מותו.

רות ביידר גינסבורג, השופטת היהודייה בבית המשפט העליון בווינגטון, נפטרה לפני כמה שנים בגיל 87, בעודה מכהנת במוסד המשפטי החשוב בעולם. דוגמה נוספת⁴. פלורנס ריגני הייתה אחת בחדר ניתוח בווינגטון במשך שבעה עשורים ופרשה (בשנת 2021) בהיותה בת 96! כשהייתה בת 65 היא חתמה על מסמכי פרישה והלכה הביתה, אבל אחרי חצי שנה התגעגעה לקשר עם מטופליה ושבה לעוד 31 שנים. חברי הצוות שלה סיפרו כי היה עליהם לרוץ, כדי להספיק את קצב ההליכה שלה... ריגני אמרה עם פרישתה בגיל 96 כי היא מצפה לבלות עם משפחתה בזמן הקרוב.

התומכים בפרישה תפקודית על פני גילאית מעלים טיעונים כבדים: א. חוק הפרישה נוצר בקיסרות הגרמנית בשנת 1889, אז עמדה תוחלת החיים על גיל 55 ורוב העובדים לא הגיעו לגיל פרישה. כיום, תוחלת החיים הממוצעת במדינות המתקדמות מתקרבת לגיל 85 וכך עובדים נזרקים מהעבודה **באמצע החיים**. אנשים שנקשרו למקום העבודה ומסוגלים לפי הרגשתם לעבוד עוד שנים, מוצאים עצמם בוקר אחד בודדים בבית ללא סיבה לקום בבוקר. ב. שיעור האבטלה בארצות הברית לא עלה בעקבות השארת עובדים מבוגרים במקום העבודה. ג. בעוד שעולם הפיתוח זקוק לעובדים צעירים ויצרתיים, אך תחומים רבים במשק זקוקים דווקא לעובדים מבוגרים שצברו סבלנות, ניסיון ומשדרים אמינות. תחום כמו שיווק, למשל, נהנה מיתרון כשהמשווק הוא מבוגר ומשדר הבנה ללקוח.

אם כן, מודל הפרישה של התורה הוא קרוב יותר לאמריקאי, משום שהוא מבוסס על פרישה תפקודית אישית ולא גילאית. אבל המודל התורני מפתיע לחלוטין: העובד אינו רק ממשיך לעשות את מה שעשה קודם, אלא **מתחיל קריירה חדשה** בתחום המתאים לגילו המתקדם.

[ד. החידוש התורני גדול מכיוון נוסף: **התפקידים החשובים והגדולים שמורים דווקא לזקנים**. התפיסה היהודית היא כי הזקנה היא זמן טוב להתחיל מנהיגות רוחנית ופוליטית והנהגת העם צריכה להיות בידי הזקנים. באותם תפקידים המצריכים סבלנות, ניסיון חיים ותמונת מצב רחבה – יש קדימה לזקנים. כך שלא רק שהזקנה אינה סיום תפקיד, אלא במובנים מסוימים היא רק התחלת תפקיד.

כבר אמר מי שאמר: 'אין מדינאי צעיר'. ומישהו אחר אמר: 'היזהרו מספר זקן ומרופא צעיר'...

כולנו זוכרים את דברי רבי אלעזר בן עזריה בהגדה של פסח: "הרי אני כבן שבעים שנה". העובדה שהוא נראה פתאום "כבן שבעים", היוותה סימן משמים כי הוא **בשל להנהגה**. הסיפור ידוע: רבן

⁴ <https://www.hidabroot.org/article/1156821>

גמליאל הנהיג את הסנהדרין בתוקף והחכמים סברו להחליפו במנהיג אחר. נתנו עיניהם בראב"ע שהיה בן 18. ראב"ע נמלך באשתו והיא טענה כי הוא צעיר מדי למשרת נשיא הסנהדרין. כשקם משנתו גילה שצמחו על לחייו 18 שערות **שיבה** – וזה היה סימן ברור שהוא נועד להנהגה.

רמב"ם סנהדרין ב,ו: צריך להשתדל ולבדוק ולחפש שיהיו כולן בעלי שיבה [ובן שבעים לשיבה].⁵

בהתאם לכך מקובל בציבור הדתי עד היום, שהרבנים וראשי הישיבות הופכים להיות יותר ויותר מקובלים עם התקדמות הגיל. הקו הזה ראוי להדגשה מיוחדת לאור העובדה הפוכה המקובלת בחוק האזרחי כיום, שקובע כי דיינים, רבנים ושופטים פורשים מעבודתם סביב גיל 70, ואילו ההלכה היהודית הפוכה מהקצה אל הקצה: זה הגיל הטוב **להתחיל הנהגה**.

דבר מעניין הוא כי המנהיגים החשובים בהיסטוריה של עם ישראל, **החלו** את מנהיגותם בגיל **שמונים**. מדובר על תקופות הנהגה סוערות בימים המטלטלים ביותר בהיסטוריה היהודית, מול פרעה במצרים ומול המאבקים הפנימיים והחיצוניים בתקופת החורבן, ובכל זאת לא נמצאו אנשים מתאימים יותר אלא גדולי עולם קשישים שעברו בהרבה את גיל "שיבה".

ילקוט שמעוני תתקס"ה: משה היה במצרים מ' שנה ובמדן מ' שנה ופרנס את ישראל מ' שנה ... רבן יוחנן בן זכאי עסק בפרקמטיא מ' שנה ושמש חכמים מ' שנה ופרנס את ישראל מ' שנה. רבי עקיבא שימש חכמים מ' שנה ולמד תורה מ' שנה ופרנס את ישראל מ' שנה.

מעלת הזקנה בולטת בדברי חז"ל הבאים:

מגילה לא,ב: רבי שמעון בן אלעזר אומר: אם יאמרו לך זקנים סתור וילדים בנה - סתור ואל תבנה, מפני שסתירת זקנים בנין ובנין נערים סתירה. וסימן לדבר: רחבעם בן שלמה (מלכים א יב).

הסיפור היה, שרחבעם בן שלמה התמנה למלך והתלבט כיצד לגבש את מנהיגותו. הוא התייעץ עם יועצים צעירים והם המליצו לו לגלות נוקשות ולהכביד את נטל המיסים וכך הציבור יבין כי 'בחור חדש הגיע לשכונה'. מנגד, היועצים הזקנים של אביו, הציעו לו דווקא להקל את נטל המיסים וכך העם יראה בו מנהיג קשוב ונאמן. רחבעם העדיף את עצת הצעירים ואולם המהלך הפך להיות הרה גורל: העם מרד בו ומלכות ישראל התפרקה לשני חלקים: מלכות יהודה ומלכות ישראל בשומרון. המסקנה היא, אפוא, כי אפילו 'אם יאמרו הזקנים לסתור והצעירים יאמרו לבנות' – עדיפה עצת הזקנים].

כאן עלינו לברר: למה לעשות את החיים קשים? מדוע לא לאפשר ללוי לפרוש בגיל חמישים ולנשום לרווחה מלחץ העבודה? מילא אם המנהיגים צריכים להתמנות בגיל מבוגר, אבל למה השוערים והמשוררים צריכים להיות מבוגרים ולא נשחר אותם קודם? יתירה מכך: מאיזו סיבה נדרוש מעובד בן חמישים ללמוד מקצוע חדש ולא להסתפק בעבודת השירה והשמירה אליה התרגל עשרות שנים?

הבה נפתח את התפישה היהודית על עבודה. זו אחת מאבני הבניין בתפישת החיים של הרבי, כפישהתבטא פעמים רבות: "אינני מחזיק מיציאה לפנסיה" ועודד אנשים לעבוד כל עוד הם מסוגלים.

ב. הטיה של מילה אחת בתורה, מגדירה את מהות החיים:

3. בראשית ב,ג: ויברך אלוקים את יום השביעי ויקדש אותו כי בו שבת מכל מלאכתו אשר ברא אלוקים לעשות – רש"י במדרש: לעשות – לתקן.

העיון מתבקש מאליו: הנוסח כולו נאמר בלשון **עבר**, "ויברך, ויקדש, שבת, ברא", כי אנחנו נמצאים כבר בתוך היום השביעי, לאחר שכלה ונשלמה מלאכת הבריאה. למה אם כן נאמר בסוף "**לעשות**" בלשון **עתידי**? מה עוד נותר לאחר גמר מלאכת הבריאה? רש"י עונה מילה אחת שהיא כל סיפור

⁵ להעיר מסנהדרין לו,ב: "אין מושיבין בסנהדרין זקן (ששכח צער גידול בנים ואינו רחמני", רש"י), אך הרמב"ם הוסיף מילה אחת בהלכות סנהדרין ב,ג "לא זקן מופלג בשנים". היינו שסתם "שיבה" היא מעלה.

חיינו: "לעשות – לתקן". הקב"ה הועיד לנו את השיפוצים. הוא ברא והקים את התשתית והשאיר לנו את המשימה הגדולה "לעבדה ולשמרה".

אנו לא עובדים בשביל לחיות, אלא חיים בשביל לעבוד. מהות הקיום היא **השותפות במעשה בראשית.** לשנות, לקדם ולהניע את העולם למקום טוב יותר. זה כולל לימוד תורה, מלאכה, וגם לשיר ולשורר בבית המקדש ולתרום משמעותית לאווירה הרוחנית של הבית.

ייעודו של האדם כמקדם ומשכלל הבריאה, מתחיל ממנו עצמו. נשים לב לעובדה מעניינת: בהמה היא אותיות "מה בה", משום שהיא נולדת שלמה עם כל מה שיש בה. היא יוצאת מוכנה לחיים הן מבחינת פיזית והן מבחינה מנטלית: חתול הולך מיד לאחר שנולד ואם תניח אותו בקצה השולחן או ליד אש – הוא יעצור ולא יתקרב. בהמה אינה צריכה חינוך ואילוף ולימוד מקצוע, אלא חתול בן יום מוכן לעשות פוטנציאלית כל מה שיעשה חתול בן חמש שנים. הוא רק צריך להתחזק ולהתגבר פיזית, אבל הוא מובנה לכל מה שיש בו. חז"ל אומרים: "שור בן יומו קרוי שור". התורה קוראת לשור בן יומו בשם "שור" ולא עגל, ככתוב "שור או כשב", משום שכל השור שבו נמצא כבר עכשיו.

האדם, לעומת זאת, אינו יכול ללכת במשך שנה או שנה וחצי לאחר שנולד והוא זקוק לאילוף ולימוד כדי להכיר את החיים ולהשתלם בהם. "עיר פרא אדם יוולד". אדם נולד מופרע ומופקר עם תכונות פראיות הפוכות למה שנדרש בחיים ועליו להשתכלל ולהתרסן כדי לעשות את החיים. הוא ממשך וגדל כל הזמן ואינו דומה צעיר בן עשרים למבוגר ומלא חכמת חיים כמו בן 70, כאמור לעיל.

מדוע דווקא "נזר הבריאה" נולד פגום? שכן האדם נועד לשנות ולקדם והשינוי הראשון זה הוא עצמו. הוא היצירה הראשונה הנוצרת בעולם. הוא נוצר ומתפתח בצורה כזו, שעליו לרסן את עצמו כדי לרסן בהמשך את העולם סביבו.

כמובן, הדבר קשור לכך, שהאדם הוא היצירה היחידה בטבע שצועדת על שתיים וראשה פונה למעלה. כיון שעיקר תפקיד יצירתו הוא להכיר בבורא ולהכפיף כוחותיו ורצונותיו לייעודו האלוקי⁶.

כיון שמהות החיים היא היצירה וההתקדמות, לכן הבריאות ושמחת החיים תלויים בהן. ככל שמפעילים את המנגנון בהתאם לייעודו, הוא עושה את תפקידו ופועל היטב וכך להיפך כשמתנוון.

אבות א,ט: אהוב את המלאכה - רבינו יונה: כי הבטלה מביאה את האדם לידי שעמום והיא מידת החולי... כי ביגיעה יהיה לו מנוחה.

המשנה אומרת כאן דבר גדול: "אהוב את המלאכה". תעריך ותשמח במלאכה כי היא תכלית החיים. המלאכה אינה רק עונש, ככתוב "בזעת אפיך תאכל לחם" ואפילו לא כורח בל יגונה כדי לפרנס. המלאכה היא טעם החיים ותכליתם.

רבינו יונה מפרש בדרך שאינה משתמעת לשתי פנים: "ביגיעה תהיה לו מנוחה". העבודה הקשה היא מה שעושה את החיים קלים, בעוד החיים הבטלים הופכים להיות קשים. העבודה הקשה מעניקה בריאות ושמחה, בעוד הבטלה מביאה לידי חולשה וחולי.

זאת עובדה שספורט הוא בהתחלה קשה ואחר כך קל. כשמתחילים לרוץ, הרגליים כבדות, הנשימה כבדה וההתנגדות הפנימית היא חזקה. אבל אם עוברים את החצי שעה הראשונה וממשיכים – הדם מתחיל לזרום מהר, השרירים מתחממים והגוף נכנס לקצב. אבל זה אמור להיות הפוך: בהתחלה כשנמרצים אמור להיות קל ואחר כך כשמתעייפים אמור להיות קשה? מכאן שנועדנו לעבודה קשה ואנו סובלים מחיים קלים. כשנחים – הגוף מתנוון וקורס אל תוך עצמו, בעוד כאשר מתאמצים

⁶ בכך מבאר המהר"ל (תפארת ישראל פ"ג) את הסיבה שהאדם נקרא "אדם" על שם האדמה, "ויש לשאול גם בעלי חיים נבראו מן האדמה? ועוד יותר היה עדיפות לקרא לבהמה אדם יותר מאשר לאדם כי אדם היא כולה חומר וכולה אדמה מאשר האדם שיש בו גם נשמה?". אלא האדם הוא תמצית הביטוי של האדמה: היא בריאה שיש בה בכוח וצריך להוציא הכוח אל הפועל. בתחילה יש גושי עפר ואחר כך נוצרים תבואה ואילנות וכו'. כך האדם נוצר עם כוחותיו אצורים בפוטנציאל וכל תפקידו לעלות ולהתעלות ולגלות שלמות כוחותיו.

ומפעילים כוח נגד ההרגל – העצמות מתחזקות, השרירים גדלים והמוח מפתח קשרים חדשים. נאמר זאת כך: כשקל לנו – קשה לנו, וכשקשה לנו – קל לנו.⁷

לכן זה לא שאנשים מפסיקים לעבוד כי הם מזדקנים, להיפך, הם מזדקנים כי הם מפסיקים לעבוד. בהערה⁸ הובא סיפור נפלא ממשפחתנו, בבחינת "בדידי הווא עובדה".

קעת אפשר לקבל מבט חדש ועמוק על התביעה של התורה מהלוי להמשיך לעבוד כל עוד הוא יכול: **עבודה היא חיים**. לשחרר עובד באמצע החיים, זה במידה מסוימת לסמן לו את תחילת הסוף של חייו, כדברי רבינו יונה הנ"ל: "הבטלה היא תחילת החולי", ח"ו. [אומרים שהמילה 'פנסיה' היא ראשי תיבות: "פניו נפלו סוף ימיו הגיע"...].

התפישה היהודית המהפכנית הזו - אודות מהות החיים כתקופה של משימה ועבודה - מגיעה לקונפליקט נהדר במדרש היפה הבא (ויקרא רבה כה,ה): "אדריינוס יישחקו עצמותיו טייל בשבילי טבריה. ראה זקן אחד שחופר ערוגות ונטע שתילים. אמר: סבא, סבא, בן כמה אתה? בן מאה. אמר אדריינוס: אם היית עובד בצעירותך, לא נאלצת להתייגע עתה. אמר הזקן עבדתי ונטעתי בצעירותי. אמר אדריינוס: אם הנך בן מאה, אתה סבור שתאכל מהנטיעות הללו? אמר הזקן: אם אזכה אוכל ואם לא – כשם שגיעו אבותיי בשבילי, כך אני יגע בשביל בני. אמר אדריינוס, אם תזכה לאכול – תביא לי. צמחו תאנים והזקן מילא סל והביא לקיסר. אדריינוס מילא את הסל בזהב ואמר: בוראו כיבדו ואני לא אכבדו?!".

התפיסה הרומאית סוברת שאדם עובד בשביל לאכול. לכן כשיש מה לאכול - אין טעם לעבוד ואם האדם עובד – ברור שהוא לא נערך מראש לימי הזקנה. התפיסה היהודית הפוכה: אדם אוכל כדי לשכלל את העולם ולכן המלאכה אינה מסתיימת עד בוא הגאולה. הסיפור רומז גם כי העבודה המתמדת היא סוד החיים של החקלאי, מעבר לגיל מאה⁹.

עד כאן דברים ידועים. מכאן נתפתח אל רמה גבוהה יותר, שלא יהיה מוגזם לומר כי היא הדיבר הראשון בעשרת הדברות שגילם הרבי באישיותו ותנועת חייו: **חיוב ההתחדשות וההתרעננות המתמדת בכל יום, מעבר לצורת החיים הטבעית**.

הזכרה קודם התביעה המפתיעה מהלוי: לא רק שהוא ממשיך לעבוד במה שעשה קודם, כל עוד הוא יכול (משום חובת העבודה החיונית כנ"ל), אלא הרבה יותר: הוא עובר הסבת מקצוע בגיל 50 ומתחיל

⁷ במקומות אחרים הארכנו בכך שלשונות "השמחה" במועדים תלויים בהצלחת המלאכה: בפסח אין לשון "שמחה", בשבועות נאמרה פעם אחת "שמחה" ובסוכות שלוש פעמים. שכן שמחת האדם תלויה בהצלחת מלאכתו. בפסח עוד לא נאספה התבואה מהשדות, בשבועות נאספה התבואה ולא נאספו הפירות ואילו בסוכות נאסף הכול והשמחה שלימה.

מנגד, הארכנו בשיעור לפרשת תזריע כי הטומאה היא **התמעטות היצירה**. טומאה במהותה היא המוות וכל התמעטות יצירה היא **התקרבות אל המוות** ח"ו. היולדת נופלת במדרגתה בגמר העיבור והלידה, טומאת הנידה היא כתוצאה מפספוס הזדמנות היצירה וכן בעל קרי חווה נפילה ממדרגת היצירה.
⁸ סבי מצד אמי, ר' יצחק וולפא, ניהל עשרות שנים את סניף בנק דיסקונט בכיכר השבת בירושלים. כשהגיע לגיל פנסיה, פרש מהבנק ונסע עם סבתו לביקור אצל הרבי. הם נכנסו לפגישת "יחידות" וסבי סיפר כי פרש מעבודתו בבנק בשל גילו. הרבי התפלא וטען שהוא צעיר מדי בשביל לפרוש ועליו להמשיך לעבוד. סבי הופתע, שהרי הוא פרש על פי חוק ואיש לא שאל לרצונו, אך שתק מחמת כבודו של הרבי.

כשהם שבו ארצה, סבי מצא בתיבת הדואר מכתב מהנהלת בנק פאג"י ובו מציעים לו להצטרף לשורות הבנק. התגובה הטבעית הייתה לדחות את ההצעה, הוא המתין זמן רב למנוחה הזו, אך לנגד עיניו עמדו דבריו המפורשים של הרבי והוא הצטרף לשורות פאג"י ועבד עוד כעשר שנים. כל עוד הוא עבד היה בריא וטוב לבב. לאחר שפרש מהעבודה, גילה שיש לו לב וכליות וטחול והצרות התקבצו...

⁹ משל ישן מספר על יהודי שנכנס לבקר בעיר. בכניסה עמד בית עלמין וכיון שהיה לו זמן פנוי, הוא עבר בין המצבות לחפש שמות מוכרים. הוא הבחין בתופעה מפתיעה: על המצבות היו כתובות שנות חיים מעטות. כאן נכתב שהאיש חי שלוש שנים, על מצבה אחרת נכתב שהאיש חי ארבע שנים וכן הלאה. הוא נבהל לחשוב שנכנס לעיר מקוללת שתושביה מתים בגילאי ילדים.

הוא צעד לכיוון בית הכנסת וגילה היכל מלא באנשים מבוגרים. הוא לא הבין מה הולך כאן: איך בית הכנסת מלא בישישים ובית העלמין בכאלו שמתו בגיל ילדים? מישהו התנדב להסביר לו: אצלנו מודדים את שנות החיים בדרך אחרת מהמקובל. כל אדם מחזיק פנקס קטן ובסוף היום מסמן את היום שהיה לו. אם עשה דבר משמעותי היום הוא רושם וי, אם לא – מסמן איקס. בסוף חייו, החברא קדישא עוברים על הפנקס וסך הימים החיוביים שנצברו לו הוא משך השנים הנכתב על המצבה...

קריירה שנייה כמחנך. במקום לגדל את עצמו, הוא מטפס אל **ההר השני של החיים** ועובר להעניק לאחרים את מה שרכש בעמל חייו. במבט רחב יותר, זה העיסוק המרכזי של בעלי הגיל השלישי בכלל: הם עוברים מטיפוח עצמי להענקה והתמסרות אל בני הדור הבא.

מה מונח בתביעת ההתחדשות? למה לא מספיק להתמקד במה שהלוי עשה עד היום? לא מצאתי שיחה ישירה של הרבי על הנושא, אבל הדברים מתאימים עם יסוד החיים שבנה במקומות רבים.

זאת עובדה מופלאה שאדם כמה בכל ישותו למחוזות חדשים. הוא חסר שקט תמידי. הוא לא רוצה רק לעשות ואז בשלב מסוים אמור להסתפק במה שכבר עשה, אלא לא יודע מנוח. הוא רדוף ללמוד דברים חדשים, להכיר מקומות שלא היה בהם ולבצע משימות יותר גדולות ממה שכבר עשה.

במבט מעמיק, האדם אינו רוצה את ההישג, כמו את החתירה אליו. איננו מתרגשים מהחזקת דבר, אלא מהציפייה והפריצה לעברו. "מי שיש לו מנה רוצה מאתיים ומי שיש לו מאתיים רוצה ארבע מאות". עיקר חייו של האדם הם ה"לרצות" ופחות ה"להשיג". מהרגע שהשגנו דבר הוא פחות מעניין ותופש מקום.

כשם שהוא בשאיפת קיבוץ נכסים חומריים, כן הוא במידות הנפש: טבע האדם שמוכרח חוויות חדשות ואינו מסוגל להעריך הנאה מוכרת, כדברי הבעש"ט (כתר שם טוב קכא): "תענוג תמידי אינו תענוג". אדם אינו יכול ליהנות מדבר שכבר נהנה ממנו וברגע שהשיג אותו איבד את ערכו. זה לעומת זה עשה אלוקים וכן הוא בצד ההופכי, להבדיל, כמאמר חז"ל: "אין אדם מת וחצי תאוותו בידו".

בפסיקתא זוטרתא (האזינו) מובא, שכן הוא אפילו בטבע בעלי החיים: "דגים שבים פותחים פיהם לקבל טיפת מטר היורדת מן השמים". אף שהדגים טבועים כל ימיהם במים, הם צמאים ל"מים חיים" – מים חדשים שלא טעמו מעולם.

בתלמוד ירושלמי מסופר (שבת נד): רבי אבהו נכנס בפנים מאירות לשיבת רבי יוחנן בטבריה. אמרו התלמידים לפני רבי יוחנן: 'נראה שרבי אבהו מצא אוצר'. השיב רבי יוחנן: 'כנראה רבי אבהו גילה תורה חדשה'. אכן רבי אבהו סיפר שמצא תוספתא חדשה שלא הכיר. מכאן שתענוג אמתי הוא בהתחדשות תורה שעוד לא פגשנו.

מה יסוד חוסר השקט? הרבי נקב עד עומקו של התהום והעלה ממנו מים חיים: בהתוועדות יום ההולדת ה"שבעים" שלו, עת בה אחרים פורשים לפנסיה, תבע הרבי פריצה חדשה בארגוני ה"שליחות" והקמה של שבעים ואחד מוסדות חדשים ברחבי העולם. בדבריו האיר פן נשגב בבסיס השאפתנות לצמיחה (נדפס בליקוטי שיחות טו/95): **זו השתקפות כוח הבורא שבאדם**.

האדם אינו רק מסייע לבוראו, כעין שותף זוטרי, אלא הרבה מעבר לכך: "בצלם אלוקים ברא את האדם". האדם **דומה** לבוראו, הוא פועל בכוח בטריה של **בורא** ולכן נאבק להיות "בורא" ולא "נברא", להיות משפיע ולא מושפע. ה

וא צמא לחולל פלאים ולעקור הרים. לשנותם, לרוממם ולהטביע בהם חותם. הוא כמה אל המסתורין, נאבק אל פריצת הדרך ומשתוקק אל ההתחדשות. הוא אינו יודע שובע, כי חלום שהוגשם הוא כבר לא חלום ואין בו חדוות הפליאה של חיבור שמים וארץ. חיים שאין בהם פריצה למחוזות חדשים

וחשיפת המסתורין שבמציאות – אינם מעניינים ומבטאים חולשה במהות האנושית. בהערה¹⁰ הובאה העשרה מעניינת. ובהערה¹¹ הובאה (להבדיל) דוגמה חזקה המתאימה לקהלים מסוימים.

הרבי ביסס זאת על מדרש מעניין:

4. סנהדרין צט: אדם לעמל נברא, שנאמר 'אדם לעמל יולד' ואיני יודע אם לעמל פה נברא או לעמל מלאכה נברא? כשהוא אומר 'כי אכף עליו פיהו' הוי אומר לעמל פה נברא, ועדיין איני יודע אם לעמל תורה או לעמל שיחה, כשהוא אומר: 'לא ימוש ספר התורה הזה מפוך', הוי אומר 'לעמל תורה נברא'.

משמע מדברי המדרש כי מדובר על טיפוס ממדרגה למדרגה. יש סברא לומר שאדם נברא לעמל מלאכה גרידא, ועמל שיחה ובה גופא עמל תורה הם גבוהים ממנו. מהי מעלת עמל מלאכה? ומדוע באמת נברא האדם בעיקר לעמל תורה?

המדרש חותר אל יסוד החיים ומסביר כי "אדם לעמל יולד" הוא ברכה ולא קללה. הוא ייעוד ולא עונש. תכלית ייעוד האדם הוא **לעמוד על מעלת בוראו ולהיות דומה לבורא**. להתעלות מעל ומעבר להיות נברא ולהיות דומה לבורא. לכן הוא כמה ללכת מעבר לעצמו. לעמול, לחדש ולהוסיף בבריאה.

ברמה בסיסית, עמל מלאכה הוא הוספה במעשה הבריאה. כל שכן כשמדובר על "עמל מלאכה" עם הגינות ויושר לשם שמים. לכן אדם נברא "לעמל מלאכה". אבל כמובן שאין רמת ההתחדשות הזו דומה להתחדשות על ידי "עמל שיחה", שהיא תוספת תבונה וחכמת האדם. וקל וחומר שההתחדשות גדולה שבעתיים ב"עמל תורה", כשהאדם הולך אל מעבר להרגלי הלימוד הטבעיים ומנכיח אור ה'.

ליקוטי שיחות טו/95: אמיתיות ותכלית הטוב היא כאשר האדם אינו מגיע רק למדרגת השלימות הגבוהה הקיימת אצל הנבראים, אלא למדרגה בה הוא כביכול 'דומה לבוראו'. על דרך לשון חז"ל 'שותף לקב"ה במעשה בראשית'. לכן טבע הקב"ה בטבע הבריאה שצרכי האדם אינם נעשים מן המוכן, אלא דורשים עמל ויגיעה כי בכך הוא מתרומם לדרגת משפיע ומהווה דומה לבוראו.

¹⁰ בשבת חזון תשנ, העלה הרבי תמיהה מתבקשת: מדוע שלישי מהחיים מבוזבזים על שכיבה במיטה? איך יתכן שטלפון צריך הטענה של שעה ואילו אדם נדרש להטענה שנמשכת שלישי מהיממה? [התמיהה מתעצמת לאור תובנה מעניינת ששמענו מהמשפיע הרה"ת זלמן גופין, בשבת תחכמוני בישיבת כפר חב"ד: חסידים לא דרשו מעולם 'אתכפיא' בשינה. תובעים לכופ היצר בפינוק האכילה, בשמירת המחשבה, בתאוות הלבושים וכו', אבל אין דרישה לשבור הטבע במיעוט שינה. שכן שינה היא גורם קיום שאי אפשר למעט בו מעבר לצורך האינדיבדואלי של האדם. מי שלא יישן בלילה הזה – ישלים בלילה הבא... התמיהה מתעצמת: למה האדם כבול בצורה הדוקה בחולשת העייפות?]

הרבי השיב ביאור כביר: יהודי נדרש לייצר התחדשות מעבר לטבע. להרים את עצמו ואת העולם מעבר לגדרים המציאותיים של הקיום ולהכיר במציאות ה' מעבר לנראה בעיניים. כל רגע בחיי ניהודי הוא הליכה אל מעבר לסביר וחציית גבולות אל מה שלמעלה ממנו. לכן הוא מוכרח להפסיק את סדר יומו לשעות ממושכות ואז מתנקה מאתמול, שוכח ונרגע ממנו וקם חדש עם שאיפה ומסוגלות אחרת מאמש. אילו היה הקיום רציף, עבודת האדם הייתה המשכית ויחסית למה שהתרגל בו. השינה קוטעת את מה שהיה אתמול ומאפשרת לקום חדש לגמרי עם חלומות לעשייה ברמה גבוהה יותר.

¹¹ ב-12 בינואר 2007 נכנס לתחנת הרכבת התחתית "לאנפנט פלאזה" בושינגטון, איש צעיר הנושא כינור ישן למראה. האיש נעמד ליד פח הזבל באולם המבוא לתחנה וניגן 45 דקות. במהלכה חלפו על פניו 1,097 אנשים ורק אחדים נעצרו להאזין למוזיקה. כ-20 מהם הטילו מטבעות לתיק הכינור שהצטברו ל-32 דולר.

הכנר היה היהודי עטור הפרסים, יהושוע בל, שמוגדר כאחד הנגנים הטובים עלי אדמות. הוא מרוויח כאלף דולר לדקת קונצרט. הכינור הישן היה סטרדיבריוס משנת 1713, ששווי מוערך ב-3.5 מיליון דולר. הרפרטואר בתחנת המטרו הורכב משש מהיצירות הקלאסיות התובעניות בעולם, אבל כמעט איש לא התרשם.

הופעת תחנת הרכבת הייתה ניסוי שערך "הושינגטון פוסט", כדי לברר איך אנשים מגיבים **לאמנות גדולה כשאיש לא מפליא כמה היא גדולה?** לקראת סוף אותה כתבה שאל העורך, חצי בבדיחות הדעת, שאלה המבוססת על הפתגם הפילוסופי הישן על העץ שנופל באמצע היער ואיש לא שומע אותו: "אם מוזיקאי אדיר מנגן יצירת מופת ואיש לא שם לב לכך, האם המוזיקאי שווה משהו?"

פרופ' פול בלום, חוקר מאוניברסיטת ייל, לשעבר נשיא אגודת הפסיכולוגים האמריקאית מסביר: "הניסוי של הושינגטון פוסט הדגים שביצירות אמנות, כמו בכל תחומי החיים, העונג שאנחנו חשים לא נובע ממה שקורה לנו, אלא ממה שאנו **חושבים ויודעים על זה**". כלומר: **המסיפור שעוטר את האירוע**: אנו מוכרחים שזה יהיה **שונה, מיוחד ופורץ דרך כדי ליהנות**. הנאה ממוזיקה היא משהו אחד כשאתה יושב באולם קונצרטים מהודר, שילמת \$180 לכרטיס ויודע שמולך מופיע הכנר הטוב באמריקה, ומשהו אחר לגמרי כשמישהו שנראה כמו קבצן מנגן בתחנת רכבת. **כאלה יש לך כל יום - ואיפה ההתחדשות?**

דרגת עמל ראשונה היא כאשר עוסק ב'עמל מלאכה' באופן הרצוי על פי תורה ומשפיע במעשה בראשית, דומם, צומח וחי ונעשה שותף במעשה בראשית עצמו. אולם הקב"ה אינו רק משפיע בבריאה [מקיים אותה], אלא **מחדש** בה אור שלמעלה ממנה עצמה. לכן השותפות במעשה בראשית היא גדולה יותר, כאשר האדם משפיע ב"עמל שיחה", שמבטאת את מעלת מין **המדבר** שלמעלה מדומם, צומח וחי. אולם כמובן שאין לכך דמיון עם דרגת ההוספה של "עמל תורה", כאשר מאחד את עצמו ואת חלקי הבריאה עם הבורא ונעשה שותף ממש לקב"ה במעשה בראשית.

אם כן, התורה מעניקה את סוד אריכות הימים לחיים בעלי טעם. היא אומרת ללוי: רוצה להתרגש כל יום מחדש? אז תעשה מה שצעירים עושים: הם גמישים, סקרנים ופורצים למקומות חדשים. **עבודה חדשה היא מאמץ חדש ומאמץ חדש הוא חיים חדשים**. לכן הלוי מבקיע לקריירה שונה בגיל 50 ושומר על עצבים צעירים ונפש נלהבת.

בהערה¹² הובאה תוספת יקרה מזהב ופנינים.

נסיים כמו שפתחנו: המתנה הגדולה ביותר שיכול אדם לתת לעצמו היא "עמל תורה". לחיות בטיפוס מתמיד מעבר למה שבא לו בקלות. לא מדובר על דברים גדולים, אבל לימוד תורה של חצי שעה ביום, בתחום שהוא מעבר לברירת המחדל ומצריך ריכוז ויגיעה – עשוי להיות נקודת מפנה.

נשים לב כח הלוי מתחדש בתחום **עבודתו**. הוא לא עובר מעבודה בבית המקדש לעבודה בעיריית ירושלים או מוזיאון ישראל, אלא פורץ למחוזות חדשים בתוך המקום המוכר. גם ההתחדשות שלנו, יכולה להיות בתוך החיים עצמם. כל אדם נושא חלום שעוד לא הגשים: לסיים מסכת, ללמוד חסידות בעיון, להוסיף כוונה בתפילה, ללמוד עם הילד או להשקיע יותר בשלום הבית שלו. זאת התחדשות אמיתית: להוסיף חלון של פריצה מעבר לרגילות ושם נמצא מעיין הנעורים ששומר על עור צעיר...

מסקנה נוספת וישירה לגבי הנושא בו עסקנו: גיל פרישה. מציאות החיים היא שעובדים כן נקראים לצאת לפנסיה. הרבי כותב (מורה לדור נבון ג/220) כי אף שבכללות הוא נגד יציאה לפנסיה, אבל בכל זאת אפשר למצוא מעלה אחת בסדר העולם: הדבר מאפשר להגשים חלום רוחני ולהקצות זמן רב ללימוד התורה, דבר שלא התאפשר בשנות העבודה האינטנסיביות.

המוסד היחידי שהקים הרבי לעילוי נשמת אביו, הוא רשת הכוללים "תפארת זקנים לוי יצחק", בהם יושבים אחרי גיל פנסיה ומתחילים **צורת חיים חדשה** של לימוד וחוויה רוחנית. הפנסיה היא גם הזמן להשקיע בחינוך ומסירות לדור הבא ואם בחלק הראשון של חיינו היינו עסוקים בבנייה עצמית, ההר השני של החיים הוא נתינה והשפעה הלאה של כל מה שצברנו עד כה.

נסיים בדברי האברבנאל: התורה מצווה את מצוות "השמיטה", בה המשק שובת ממלאכה במשך כל השנה השביעית. זה רמז **לעשור השביעי** בחיי האדם, שהוא התקן הרשמי של משך החיים, כנאמר

¹² ביטוי מופלא לחינוניות ההתחדשות. ברוב שפות העולם, מתארים את מחזור הירח החודשי במילה "ירח", כמו "מאנאט" או "month", על שם הירח שנקרא "moon". אולם בלשון הקודש יש שתי מילים נרדפות: "ירח" ו"חודש". "ירח" על שם מחזור ה"ירח" ו"חודש" על שם התחדשות הירח, שקטן, נעלם ומתחדש. הדבר המעניין הוא, שבשטר כתובה המייצג תקווה והתחלה נפלאה, כותבים "חודש". שטר כתובה מתחיל: "בכך וכך לחודש שאנו מונים פה היום, ירושלים עיר הקודש". מנגד, בקוטב השני, בשטר גט המשאיר כאב, אכזבה ותחושת החמצה, מתחילים במילה "ירח": "בכך וכך לירח שאנו מונים פה היום, ירושלים עיר הקודש". לחלוקה הזו יש רמז במקרא. ביחס לקידושין נאמר: "כי יקח איש אישה **חדשה**", ולכן כותבים "חודש". לעומת זאת בפרשת וזאת הברכה נקרא: "וממגד **גרש ירחים**", והיינו ש"גירושין" קשורים עם "ירח".

ההסבר מובן מאליו לאור האמור: סוד הנישואים מבוסס על גישה של "חודש". כל יום הוא חדש כמו היום בו הכרנו ועומד במרכז הווייתנו. אנו הולכים אל מעבר לעצמנו, מגלים כוחות נסתרים ומעמידים את הזולת במרכז. מנגד, גירושין נגרמים בגלל חיים של "ירח": הירח מסתובב על צירו ושום דבר לא הולך מעבר בחיים עצמם. אנו חיים כמו שותפים במפעל לייצור ילדים ואז הסוף גרוע ח'ו.

לפני כמה שנים שמעתי ראיון רדיו עם אחד מגדולי הסופרים בישראל. המראיין שאל: "אתם נשואים יותר מחמישים שנה, איך אתם עושים את זה? עולם התרבות הוא לא בדיוק שמרני ומאופק ואיך אצלכם זה מצליח?". הסופר ענה: "**אנחנו מתחננים כל יום מחדש**". נישואים טובים הם כאלו שאנו אוהבים בגלל החדשנות של היום ולא בגלל מה שהתרחש לפני יובל שנים.

"ימי שנתינו בהם שבעים שנה". העשור השביעי (ואילך) אמור להיות מוקדש לחלק הרוחני של החיים, בלימוד תורה וקיום מצוות.

אברבנאל פרשת בהר: 'ובשנה השביעית שבת שבתון' - להעיר ולרמוז ש'ימי שנתינו שבעים שנה'. וחמשים שנה אחרי הילדות הוא יזרע שדהו ויזמור כרמו ויאסוף את תבואתו. אמנם בשנה השביעית שהוא רמז לעשרת השנים האחרונים מימיו, אין ראוי שיעבוד עוד כי אז תדבק הנפש עם בוראה.

נסיים בסיפור מיוחד במינו: הרב שמואל רבינוביץ הוא רב הכותל המערבי. אחד מידידיו הוא ג'רי גרפסטיין, שכיהן עשרות שנים כסנאטור יהודי בפרלמנט הקנדי. לפני כמה שנים קיבל הרב רבינוביץ טלפון מגפרסטיין ובו הזמנה להשתתף במסיבת יום ההולדת ה-80 שעורכים לו חבריו בקנדה. יומנו של הרב היה מלא והוא לא היה פנוי לצאת מהארץ, והסנאטור ביקש להתברך מהרב בטלפון.

הוא סיפר כי הוא מתחיל פרויקט עסקי חדש בהשקעה כספית גדולה: הפצת עיתונים בסניט ובפינת במזרח הרחוק והוא מבקש ברכה להצלחה. הרב השתתק במבוכה כי אינו יודע איך מברכים אדם בן שמונים, שמתחיל פרויקט בעבר השני של הגלובוס בהשקעה של מאות מיליונים?

הסנאטור ביקש לספר סיפור מהעבר: "בכל פעם שחגגתי יום הולדת של עשור בחיי, חטפתי משבר. הייתי שואל מה הספקתי? אחרים עשו הרבה והגיעו להישגים משמעותיים ואיפה אני? כשהגעת ליום ההולדת החמישים נפלתי בדיכאון ולא הצלחתי לצאת מהמיטה. אשתי רצתה לעזור לי ואמרה: בברוקלין יש רב חכם, סע לפגוש אותו. נסעתי. הרבי התעניין מה מעיק עליי וסיפרתי בכנות.

הרבי שאל "אתה יודע תנ"ך?". ענית: "מעט". הרבי שאל מי היה המנהיג הגדול של העם היהודי? ענית: "משה רבנו". הרבי שאל "באיזה גיל החל משה להנהיג?". לא ידעתי והרבי השיב: "שמונים".

"אבל כיצד אדם בן שמונים לוקח משימה של הנהגת עם מורכב כמו העם היהודי?", הרבי שאל וענה: "משה לא הביט אחורה. הוא לא שאל מה כבר עשיתי? אלא מה מוטל לעשות? כל עוד מביט אדם קדימה ושואל מה נדרש היום - הוא צעיר. כשהוא מביט אחורה - הוא נעשה זקן".

"דברי הרבי היו סם חיים עבורי", סיים הסנאטור. "מאותו יום ראיתי ברכה בחיי, וכעת, אני חוגג יום הולדת שמונים וזאת ההזדמנות שלי לממש את הוראת הרבי מלפני שלושים שנה..."

נחיה חיים של התחדשות ונזכה כבר לשיר לפניו "שיר חדש הללויה", בגאולה האמתית בקרוב ממש.

כתיבת הדרשות והשיעורים והפצתם באופן חופשי
מתאפשרת בתמיכתם של שלוחי הרבי ברחבי תבל

ובחסותו האדיבה של הנגיד החסידי
ר' שניאור ורעייתו יוכבד שיחיו מינסקי
להצלחה רבה בכל ענייניהם
ולעילוי נשמת מרת
שיינא בעשא בתיה בת יוסף דב